

אם הם טובים כשהם מתים — מדוע אינם טובים כשהם חיים?

אימרה אמריקאית מפורסמת, מימי מילחמות האינדיאנים, קבעה כי "האינדיאני הטוב הוא האינדיאני אני המת".

כלל דומה נהוג באמצעי-התיק שורת הישראליים לגבי אנשי-אש"ף. הם הופכים טובים ברגע שהם מתים — או לפחות מתפטר רים.

"ראינו את!" אמת זו הוכחה לראשונה כאשר נודע כי עיצאם אל-סרטאוי התפטר במהלך המו ש שב של המועצה הלאומית הפלסטינית (הפרלמנט בדרך) של אש"ף) בדמשק, אל-סרטאוי התפטר באופן שפגתי מפני שלא ניתן לו לדווח בישיבת-המליאה של המועצה על מגעים עם אי-שם ישראלים, רובם ציונים, חברי רי המועצה הישראלית לחץ שלום פלסטיני, שלום שלום עכשיו ור מערכת ניו אוטוקוק.

עד אותו רגע הושמץ אל-סרטאוי באמצעי-התיק שורת הישראליים כסוכן חורש-מזימות, כמנהל מחלקה סודית ללוחמה פסיכולוגית נגד ישראל, או כהרפתקן תימהוני שאין מאחוריו דבר. אך ברגע שהתפטר הופיע על-כותרות הראשיות בישראל. הטל-וויזיה והעיתונות הציגה אותו כי איש חשוב, שוחר-שלום אמיתי, המסקנה: ראוי-א מה קורה לאיש השוחר-שלום באש"ף. הוא מחוסל. השבוע קרה דבר דומה לנעים חדר, הנציג הרישמי של אש"ף בבריסל (ראה לעיל). עד לרגע שבו נוצח בידי פורשים קיצוניים, אנשי חזית-הסירוב באש"ף, לא היה אלא שליח של אירגון-מרכזי חים, אחד מחורשי-המזימות בי-אירופה המנסים להחליב ביחסי ישראלי עם המדינות השוק המשותף. כל הנציגויות הדיפלומטיות של ישראל בעולם פועלות נגד ההי-תר שנתן לשליח אש"ף במדינות השונות לקיים מעין-שגריר ריוות מסוג זה.

משנרצח חדר, השתנתה דמותו באמצעי-התיק שורת הישראליים כהרף-עין. פורסמו בהרחבה דיווחים של פרשנים מקומיים וזרים, שתיארו את האיש כאדם אהוד, תרבותי, שוחר-שלום מדופלם, ש פעל באש"ף ללא-הרף למען עמי דות מתנוות. המסקנה: ראוי-א מה קורה לאיש כזה. רוצחים ארי תו.

מסקנה אחרת. המסקנה ה-אמיתית יכולה להיות הפוכה. אם יש באש"ף אנשים כמו חדר, סעידי חמאמי, שנרצח בנסיבות דו-מות ביגלל אותן הסיבות, ועיצאם אל-סרטאוי, המסכן יוסי-יוסם את חייו למען עניין השלום — אולי יש בו אישים מתונים רבים אח-רים? אולי ניתן להגביר את כוחם על-ידי מדיניות ישראלית, שתעודד את בעלי הוק המתון באש"ף? א-ולי מחייב הדבר את החלפת המ-דיניות הנוקשה הנוכחית של הלי-כוד המערץ בנוסחת ריב-שם טוב, למשל?

שאלה זו לא נשאלה השבוע אף באחד מאמצעי-התיק שורת הישר-אל — לא בטלוויזיה, לא ברדיו ולא בכל עיתון שהוא.

בחירות

עשו אהבה

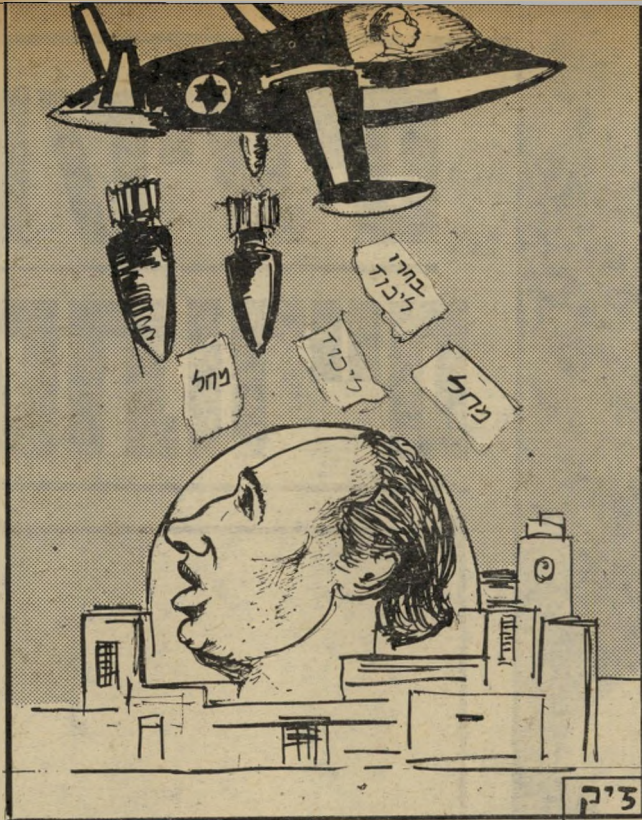
לא מילחמה

את מי רוצה

מוטת גור

רדפוק?

אין אדם נתפס כעסו. ואין כעס גדול יותר מאשר זה של פוליטי

זבנג וגמרנו

יחסים מרחביים

ביקוח נפש דוחה לאו

אם מותר לנהל משאומתן למען המתים — מדוע אסור לנהל למען החיים?

השבוע ניהלה מדינת-ישראל משאומתן עם אירגון-השיחור-הפלסטיני.

המטרה היתה חיובית ואנושית: להביא לידי עסקה שעל פיה תור קבורתו של נעים חדר, שליח-אש"ף שנרצח בבריסל, בכפר-מור לדתו בגדה המערבית, תמורת הח-רתן לישראל של עצמות ארבעה החללים הישראליים, שנהרגו בי-התיקלות עם כוחות-אש"ף בדרום-לבנון בשלהי מיבצע-ליטאני*. ה-ארבעה נקברו בשטח המחוזק בידי כוחות-אש"ף בדרום לבנון (ראה מינסטר).

המשאומתן לא היה ישר, נעים-אל-פנים. הוא התנהל באמ-צעות מתווכים. אך הצורה לא היתה חשונה. נקבע תקדים של משאומתן בין ממשלת ישראל ו-הנהגת אש"ף.

הדבר סותר "לאו" מוחלט, ש-נקבע על-ידי ממשלת-ישראל: לא לנהל לעולם משאומתן עם אש"ף. זהו אחד מארבעת-הלאווים המ-שותפים לליכוד ולמערץ, המהווים את "הקונסנזוס הלאומי" (שלו-שת האחרים: לא נסיגה לגבולות 1967, לא מדינה פלסטינית, לא שניו הסטאטוס קוו בירושלים). מותר לממשלה לשבור עיקרון שקבעה לעצמה, אם המטרה היא הומאניטרית. אך יכול אדם תמים לשאול: האם החזרת גופות היא מטרה הומאניטרית יותר מאשר מניעת הרצ?

אם מותר לנהל משאומתן עם אש"ף למען עצמותיהם של מתים — האם אין היתר זה חל פי אלף על משאומתן למען הצלת חייהם של מאות ואלפי צעירים משני ה-צדדים, שהם עדיין חיים?

האם העיקרון היהודי העתיק של "ביקוח נפש דוחה שבת" אינו חל על דחית מדיניות שאינה מ-בילה אלא לשפיות-דמים בלתי-פוסקת?

* באותה התיקלות נשבה ישראל-לי חמישי, שהוחזר כעבור זמן תמורת שיחרורם מן הכלא הישר-אלי של 74, "אסירים ביטחוניים", אנשי אש"ף.

פעילותו הספרותית, תרומתו ה-עיתונאית העניפה לכמה עיתונים באירופה, כישרונותיו וכישוריו הריטוריים לא עלומו מראש

אש"ף, וב-1976 התמנה כנציג ה-אירגון בלגיה. מינוי זה איפשר לו לקיים מגעים חצי-רשמיים עם נציגי ארצות השוק האירופי כי משותף, שאותם שאף לשכנע כי יכירו בזכויות העם הפלסטיני. "סיגנונו היה מבוסס על הוויכוח הריטורי", סיפר רפיק אל-חורי, "הוא דיבר בחניון, בשקט ובתי-בונה. לא צעק ברגשות, כפי שנהגים מרבית המנהיגים הער-ביים, ולא נקט לשון איומים. הוא גם לא נמנע מפגישות עם ישרא-לים, ואף כתב מאמרים משותפים עם כמה מהם".

"פתיחותו לשמוע אחרים, גם אם היו יריביו, הכריזמה שלו ו-הגיגו היו הסיבות להצלחתו וגם למותו", הפטיר דודו, "ניסניו ל-ע רוך בכפר מעין הלווייה סמלית, משום שאין מקוננים אצלנו על אדם שנהרג למען המטרה, אלא שרים לכבודו ומספרים בשבחיו. מכונית צבאית שעברה במקום חשבה כי אנו מפגינים ומייד הוד-עקו לכפר חיילים רבים שירו בי-אוויר והיכו כל מי שנפל לידיהם, וגם ילדים. מלרות שהסברנו להם שאין מדובר בהפגנה אלא בהל-ווייה, חלף שגם גוויות הופכות להיות קבל בביקוח פוליטי. אבל אלה כרים, אנו יודעים כי כל מטרה דורשת את קורבנותיה ו-אנו מוכנים לכך. גם מחמוד אל-המשרי (פאריס, 1972), חוסיין בשר אבו-אל-חיר (קפריסין, 1973), סעידי חמאמי (לונדון, 1978) ידעו כי זה עלול להיות גורלם". נעים חדר נמצא בשו-רה אחת עם גיבורי האומה הפלס-טינית, בין אם ייקבר בכפרנו ובין אם ייקבר במקום אחר, הריהו נ-ע רץ על-ידי כל אחד מבני עמנו.

השבוע נקבר חדר, לפחות זמ-מנית, בירדן. הנסיון להביא לקברו לתו בכפר מולדתו בגדה, תמורת החזרת עצמותיהם של ארבעה חללים ישראלים שנשארו בשטח אש"ף בדרום-לבנון מאו מיבצע ליטאני, נכשל לפי שעה (ראה במדינה).

* מקובל להניח כי מחמוד אל-המשרי וחוסיין בשר אבו-אל-חיר נהרגו על-ידי סוכנים ישראלים, ואילו חמאמי נרצח על-ידי אירגונו של אבו-נידאל, בשליחות עיראק.

התגלע ריב בינם לבין אישפתה אחרת. כנראה גאולת דם. אך אינו נו יודעים לבטח" הודה השבוע אחד מצעירי הכפר. השטח היה שייך למישפתה ארשיד עתירת-הכסם מג'נין, שהעסיקה את בני חמולת דעיס כאריסים. עם הזמן קנתה המישפתה חזקה במקום ו-השטה הפך רכוש.

בינתיים הגיעו מהגרים נוספים, חלקם ממצריים, חלקם מאיזור אל-שאם והתיישבו במקום. כ-3,000 תושבים חיים היום בנבאדה, מרי-ביתם נוצרים בני כיתות שונות — לאטינים, פרוטסטנטים, יוונים-קתולים ויוונים-אורתודוקסים. כל כת מחזיקה בכנסייה משלה בכפר. "לא אחיה כומר מוב" — כש-היה בן שבע מת עליו אביו, ובי-השענת דודו נשלח ללמוד בסמינר לכמרים בבית-ג'אללה, מייד אחרי שסיים את לימודי היסוד בבית-הספר שבכפר. "במשך תריסר שנים היינו ידידים קרובים ביותר", סיפר רפיק אל-חורי, המכהן ככומר בכנסייה הלאטינית בירושלים, "ו-מעודי לא פגשתי אדם שהיה כה מוצלח בכל אשר עשה. הוא היה מבריק, פיקח ופרפקציוניסט. אולם לא מן הסוג המתנשא. תמיד אפשר היה לשמוע מפיו עצה טובה, ל-הסתייע בו בהכנת השיעורים ובי-הבנת חומר הלימוד. עד היום אני זוכר כיצד טרח להסביר לתלמידים בכיתה חומר מסובך בפיסיקה, ו-הסברו היה בהרף יתור מזה של המורה. לא היה תחום שבו לא התעניין.

"פעם ראיתי אותו שקוע בספר של אנדרה ז'יד. התפלאתי. כיצד אתה קורא ספר שאינו עוסק בדת, שאלתי אותו. לראשו של אדם צריך להיות פתוח לכל, השיב לי: "עלי-נו לדעת דברים שאינם עוסקים במישרין בתחום הלימודים שלנו".

"הוא אהב מוסיקה ונהג לפרוט על הפסנתר שבסמינר יצירות של בטוהובן, וכמובן, הצטיין בשחייה ובכדורידגל. כשראית חבורת תל-מידים עומדת ומתווכחת, היית יכול להיות בטוח שנעים עומד במרכז. הוא היה מנהיג לכולנו".

אחרי 11 שנים החליט נעים כי זאת אינה דרכו. הכמורה חדלה להיות משאת נפשו. "לא אוכל להיות שלם עם עצמי, ולכן לא אחיה כומר טוב", הסביר לרפיק לפני שעזב את הסמינר. עם זאת, והמשך למד בירדן את תולדות הנצרות.

מצוייד בצרפתית, איטלקית וספ-רדית, שלמד בסמינר, בנוסף ל-ערבית ולאנגלית, שאותה למד בי-עצמו, החליט נעים לנסוע לבלגיה כדי ללמוד מישפטים ומדעי-המדי-נה.

תוך זמן קצר הפך נעים ליו-ר התאחדות הסטודנטים הזרים באר-ניברסט לובאן בבריסל, וב-1972 קיבל תואר דוקטור למישפ-טים. באותה שנה נקשר לאשה את ברנדט, נערה בלגית שהיתה עמיתה ללימודים ועבדה בשגריר-רות הסעודית. לרגל נישואיו החי-ליט נעים לבקר בכפר הולדתו ולפגוש את חבריו מככר.

לא הייתה לו כל בעייה לבקר בי-גדה המערבית. הוא נשא תעודת-זיהוי ישראלית, אותה מנפק ה-מישמל הצבאי לתושבי הגדה, אשר חודשה מדי תקופה. באותה עת עדיין לא היה ידוע כפעיל באיר-גון-השחרור הפלסטיני. רק אחרי שתורז לבלגיה החליט להקדיש את עתותיו לבעיה הפלסטינית. הוא פורסם שלושה ספרים על הבעיה הפלסטינית ותולדותיה (אחד מהם, "לקראת רפובליקה פלסטינית-סוציאליסטית", נכתב יחד עם ארי-רי דיוויס). עותק ממנו הוקדש על-ידי דיוויס למישפתה חדר ועליו-כתב בערבית "עד הניצחון — אורי דיוויס".

גם גוויות הן קף פוליטי.

המשך ממעמד 41) זיה ידוע כאיש שוחר-שלום. לא כול היה לרדת למחתרת, כפי ש-נשו סרטאוי ועמיתיו. כנציג ה-רישמי של אירגונו בבירה הבלגית ליל מסודות השוק המשותף, היה יתוק למישרדו ולתפקידו. על כן זיה ניתן לתכנן בשקט את רציחתו לבצעה בלי קושי ובלי סיכון של אמש.

מאותה הסיבה רצחו שליחיו של אותו אירגון בינואר 1978 את ה-ציג של אש"ף בלונדון, סעידי חמאמי, האיש שפתח ב-1974 בי-רישיה עם אורי אבנרי, וחסלל בכך את הדרך למגעים שבאו לאחר זמן עם ישראלים ציוניים אחרים. בין עצי השקר. רקע זה לא היה ברור למישפתה של חדר-גדה המערבית, כאשר קיבלה את ידיעה על רצח קרובם.

מדוע צבי בראק, כתב העתים הזה? כנראה, שביקר יכפר:

המישה כדורים, אחד בלב וארי-עה בראש, שמו קץ לחייו של ד"ר נעים סלים חדר דעיס, ציג אש"ף בבלגיה, שעה שעשה רכו ועבר מישרדי האירגון בי-ריסל.

"מישהו לא אהב, כנראה, את דרך שבה קשר נעים קשרים הדור-ים עם מדינות-אירופה, ובמיוחד עם ארצות השוק האירופי המשו-ף, אמר בן-דודו של נעים, כומר-איוור ג'נין. "הרי ידוע שעד לפני זמן לא-רוב נטו מדינות-אירופה ל-ובת ישראל. והנה חל שינוי וזו-לגל התהפך. לא עוד תמיכה בל-ימיסטיגית. לא עוד ההארות-אהר-ת, אלא הסתייגות, קריאה להכרה וזכויות העם הפלסטיני. נסיגה-השטחים הכבושים. איזה ספק כי דיומתו של נעים הייתה מכרעה, יצירת הלך-רוח חדש זה. מישהו

קורבן ח'דר כימטס כומר

א אהב את העובדה שכך התגלגלו 'ברים. ולא קשה לנחש מי" דרך ארוכה ופתלתלה עבר נעים דר עד שהגיע לעמדת-הנשפעה נירה בשורות אש"ף ומונה נציגו נריסל. נעים נולד בכפר ובאבדה, נפת ג'נין, ביום האחרון של 19. כפר קטן למרגלות הרי זמרון, על אם הדרך המוליכה גומת קבאטיה אל מעגי הירדן. דות שלף נרחבים, מטעי שקדים, ופיים ומשמיש, ושטחי מרעה ל-ון. מקיפים אותם בתיו הספורים ה-כפר.

האגדה מספרת כי בני הכפר גו להתפרנס מעשיית סוג מסוי-ז של גבינה, וזדה, "סיפר בחינן זד מבני הכפר. "אולם מכיוון זיה עורך תוצרת, נהגו להשליך ל-השאריות לתוך בור. יום אחד ל-גמל לבור וטבע בערימותי-ינה שהצטבר בתוכו. מאז קראו "ינה".

מישפתה של נעים, חמולת דעיס, היגרה אל המקום מן הכפר ובה שנפת רמאללה, אחרי ש-